

Dansk litteratur fra 1800-tallet - en oversigt

Periode Navn:	Rationalisme/ Oplysningstid/Klassicisme - (1700-1770)	Sentimentalisme, førromantik (1770-1800)	Romantik (1800-1820)
Forudsætning:	Klassiske forfattere Moliere (jf. Holberg)	Klopstock (tysk filosof)	Platons filosofi (den synlige verden er et genskin af den åndelige), panteisme, Hegel, Herder, Goethe, Schiller, Steffens
Politik:	Oplyst enevælde, borgerskabet har autoritet, ikke adel og kirke	Borgerstanden i fremvækst, hofkulturen angribes	Den franske revolution, napoleonskrigene, den nutidige materialisme + et fald i forhold til fortiden
Tro:	Deisme: Gud har skabt verden og griber ikke ind. Pietisme: Fra 1730, enkel og inderlig fromhed, en personlig gudstro	Udogmatisk kristendom (holder sig ikke strengt til én bestemt opfattelse)	Panteisme: Verden er en organisme, gennemtrængt og styret af guddommelig ånd (gud i alt)
Digtere:	Moralist, skal nytte og behage Rokoko: 1720-1780 Ambrosius Stub, det arrangerede, det dekorative, livsnydelse der kan dække over angst	Guddommelig inspireret, individualist, medskaber og forkynder	Et geni, særligt udvalgt, den samfundsmæssige virkelighed undgås, digtningen en selvstændig erkendelsesfase
Stof:	Borgernes liv, samtiden og bylivet, det alment menneskelige	Nordisk mytologi, folkedigte	Nationale hændelser, nordisk mytologi, fortiden, kærligheden, naturen, barnet, folket
Mennesketyper:	Mennesket er fornuftigt og er i bund og grund et godt menneske, den sunde fornuft, den gyldne middelvej	Mennesket er godt, dydigt, skøn., Det primitive i mennesket fremhæves	Det "naturlige" menneske, det spontane som har følelser, fantasi (dvs. barnet)

Genre:	Komedier, essays, salmer, naturlyrik	Ode (lyrisk digt i højtidelig stil), Sørgedigt, tragedie	Lyrik, eventyr, syngespil, tragedie, gendigtning (nydigt)
Stil:	Jævn prosa, satire, plan efter klassiske mønstre	Friere komposition, højtideligt, følelsesfuldt, sentimentalt	Følelsesladet, stilblanding – efterligning
Forfattere:	Holberg, Brorson, Ambrosius Stub	Evald, Baggesen	Staffeldt, Hauch Oehlenschläger, Grundtvig, Ingemann
Kernetekster:	Jeppe på bjerget		Guldhornene, Morgenvandring, Indvielsen,
Andre tekster:	Den yndigste rose, op al den ting, (rokoko: aria du dejlige rosenknop)	Rungsteds lyksaligheder, til min Moltke, Ode til Sjælen	Fuglefængerens, Her under egenes ly

Periode navn:	Poetisk realisme (1820-1830)	Romantisme (1830-1850)
Forudsætning:	Den samfundsmæssige udvikling	Byron, Hegel
Politik:	Borgerskabet, samfund med politisk røre og sociale modsætninger	Julirevolutionen 1830 fører de liberale ideer til DK, begyndende kapitalisme
Tro:	Kristendom	Kristendom
Digtere:	Fortæller og virkelighedsgengiver dvs. realistisk, men kun det harmoniske og poetiske skildres, optimist	Fortæller og virkeligheds-iagttager/gengiver, Reflekterende (tænker for og imod, hvis osv) nogle: tilværelsens hulhed, andre: forsonet med tilværelsens negative sider gennem kunsten og skønheden, geniet er blevet til en særhed
Stof:	Idyl, hygge, familien, det dydige, samtiden	De ydre realiteter trænger sig på, det er vanskeligt at forene sig med det harmoniske og idylliske (som romantikere gjorde), Erotisk lidenskab, samfundets bagside vises, men digteren er sjældent politisk engageret, det særegne, det fjerne og eksotiske miljø
Mennesketyper:	Det typiske i personer og miljø, det harmoniske liv	Mennesket reflekterer (tænker) over sine følelser, splittelse, det sammensatte menneske, det interessante og karakteristiske menneske, mennesket skal have eksistens (ikke bare leve en rolle) = eksistentialisme (Kierkegaard), individualisme, harmonien findes ikke længere
Genre:	Noveller, Vaudeviller (syngespil)	Fortrinsvis lyrik, romaner, noveller, eventyr
Stil:	Realistisk men også poetisk	Romantiske motiver i realistisk form
Forfattere:	Poul Martin Møller, Christian Winther, Hertz	Blicher, HC Andersen, (overvejende romantisme) Heiberg, Aarestrup, Paludan-Müller, Kierkegaard
Kernetekster:	En dansk students eventyr, Henrik og Else	Brudstykker af en landsbydegns..., Angst, En middag, Hjertesorg, Nattergalen,
Andre tekster:		På sneen, Nøddeknækkeren, indledning til poetiske skrifter, Mødet med Bacchus,

Periode Navn:	Naturalisme (1870-1890) (det moderne gennembrud)	Symbolisme (1890-1900) (det sjælelige gennembrud)
Forudsætning:	Marx, Darwin, Balzac etc.	Nietschze, Verlaine
Politik:	De russiske revolutioner i 1848 og 1871, radikalisme, socialisme, marxisme	A-politisk, konservatisme
Tro:	Afvisning af en kristen og metafysisk tankegang, ateisme	Kristendom (katolicisme), nihilisme (gud er død), jeg'et, nationalisme
Digtere:	Virkelighedens fornuftige og kritiske iagttagelser, videnskabsmænd, positivist, skal oplyse og sætte problemer under debat	Har en særlig indsigt i en verden som ikke umiddelbart lader sig sanse, et skabende geni, sjælegransker, ingen interesse i samfundsproblemer
Stof:	Den hårde, nære, iagttagende virkelighed, religioner, kvindens stilling, ægteskab, sexmord, sociale forhold	Naturen, det ubevidste sjæleliv, sindets stemninger
Mennesketyper:	Mennesket er et biologisk væsen bestemt af arv og miljø, psykologisk dybdebevaring, individuelle karakterer	Det søgende og erkendende menneske, tomheds- og ensomhedsfølelse i en industrialiseret verden, livslede
Genre:	Roman, novelle, drama	Lyrik (kun lidt prosa)
Stil:	Systematisk objektiv gengivelse af virkeligheden (som videnskab), realisme (den samtidige virkelighed), impressionisme (direkte gengivelser af sanseudtryk) = Herman Bang	Abstrakt, inderlig tone, enkelt stil, de ydre ting, naturen er symbol på sjælstilstand
Forfattere:	Brandes, I.P. Jacobsen, Bang, Pontoppidan, Drachmann	Johannes Jørgensen, Struckenberg, Clausen, Rode
Kernetekster:	To verdener, Engelske socialister, Sakuntala, Ørneflugt, Det forjættede land, Frøkenen, Ved vejen	Ahasverus, Ekbatana
Andre tekster:	Marie Grubbe, Niels Lyhne, Grækenland, Hovedstrømninger, Illum galgebakke, De dødes rige	Ingeborg, Atlantis